

Státní závěrečná zkouška z českého jazyka pro studijní obor učitelství 1. stupně ZŠ

Literární disciplíny

Kandidát by měl prokázat komplexní znalost problematiky české literatury pro děti a mládež, a to především z teoretického, zvláště žánrového aspektu, se zaměřením na literaturu pro prepubescentního a raně pubescentního čtenáře. Řešení problémů didaktických by měl zvládnout v souvislosti se znalostí čtenářství žáka 1. stupně ZŠ a specifičnosti literární komunikace (problematika dětského aspektu v literatuře pro děti a mládež a dětské recepce uměleckého textu).

Zadání problému je formulováno stručně, ale zadaná problematika je vždy koncipována široce a předpokládá se, že bude řešena komplexně – v literární části se zřetelem ke kulturnímu kontextu národnímu a světovému, ke konkrétním autorům a titulům; v didaktické části se zřetelem k problematice obecnědidaktické a k didaktice čtení a rozvoje čtenářství žáka. Okruhy kandidát bude volit losováním.

Kandidát u SZZ předloží aktualizovaný seznam titulů literatury pro děti a mládež, které je schopen hodnotit.

Tematické okruhy učiva z literatury pro děti a mládež a z didaktiky literární výchovy ke SZZ pro 1. stupeň ZŠ

1. Specifičnost literatury pro děti a mládež (LDM), intencionalita LDM
Literární výchova jako komunikační estetickovýchovný proces, jeho činitelé a determinanty
2. Dětský aspekt textu v historickém vývoji LDM
Specifičnost didaktických zásad v literární výchově, funkce literárního textu ve vyučování, zvláště uměleckého, zásady jeho interpretace
3. Vztah ústní lidové slovesnosti a LDM, žánry lidové slovesnosti v četbě dětí
Čtenářství prepubescenta a raného pubescenta, rozvoj a kultivace dětského čtenářství
4. Mýty a jejich adaptace ve světové a české LDM, antické a biblické příběhy v autorském zpracování
Obsah a cíle literární výchovy, struktura učiva v literární výchově na 1. st. ZŠ, vzdělávací program
5. Pověst v četbě dětí a mládeže, autorská zpracování pověstí (s přihlédnutím k vybranému regionu)
Pověst jako učivo; struktura vyučovací hodiny v rámci tematického celku učiva, vyučovací projekt (zvláště v rámci estetickovýchovných předmětů), metodika týmové práce
6. Lidová pohádka v historickém vývoji, sběratelé a adaptátoři ve světové a české literatuře
Pohádka jako učivo; funkce poslechu uměleckého textu, četba na pokračování jako metoda
7. Umělá autorská pohádka v literárním vývoji 19. a 20. stol., světoví a čeští pohádkáři
Pohádka jako učivo; motivace, motivační metodika ve vztahu k textu epickému, funkce jiných druhů umění v literární výchově
8. Bajka ve světové a české literatuře, přírodní tematika v LDM
Bajka jako učivo, rozvoj čtenářské dovednosti v jednotlivých fázích, druhy a formy čtení
9. Povídka s dětským hrdinou a její vývoj od 19. století do současnosti, humor v LDM
Povídka jako učivo, metodika reprodukce epického textu, kreativní reprodukční metody
10. Povídka s dívčí hrdinkou ve světové a české literatuře, kých v četbě dospívajících děvčat
Metodika kritického myšlení v literární výchově, čtenářská dílna, mimočítanková četba
11. Dobrodružná próza jako četba dětí a mládeže, intencionální dobrodružná literatura
Metodika rozvíjející komunikaci s epickým textem, metody žánrové transformace a produkčních zásahů do textu
12. Fantasy literatura jako součást LDM
Metodika rozvíjející představivost a fantazii žáka, vztah mezi slohovou a literární složkou předmětu, metodika tvůrčího psaní

13. Umělecko-naučná LDM, encyklopedie pro děti a mládež
Čítanka a další knižní a jiné pomůcky, komplementární texty, didaktika mezipředmětových vztahů, vyučovací projekt
14. Poezie pro děti v české LDM od počátků do současnosti, žánry, klasičtí autoři
Poezie jako učivo; metodika komunikace žáka s básní – rozvoj smyslového a citového vnímání žáka, vztah neverbálního a verbálního hodnocení básně, výrazné čtení a recitace
15. Dramatická tvorba a divadlo pro děti a mládež (s přihlédnutím k vybrané české scéně)
Divadelní hra jako učivo; metodika dialogizace a dramatizace
16. Časopisy pro děti a mládež, historie a současný stav, komiks jako specifický žánr LDM
Knižní kultura LDM, ilustrátoři české LDM, metodika práce s ilustrací, jiným výtvarným dílem a filmem
17. Vývoj české LDM do konce 19. století (tematika, žánry, význační autoři), význační světové klasické a jejich díla
Práce se čtenářskou zkušeností žáka, metodika opakování a procvičování v literární výchově
18. Vývoj české LDM v 1. polovině 20. století (tematika, žánry, význační autoři), význační světové klasické a jejich díla
Hodnocení žáka a jeho metodika, testování úrovně osvojení učiva a dosažených kompetencí žáka, problematika klasifikace
19. Vývoj české LDM od 2. poloviny 20. století do současnosti (tematika, žánry, význační autoři), význační světové klasické a jejich díla
Interpretační metodika ve vztahu k rozvoji žákova mluvního projevu a myšlení

Jazykové disciplíny

Předpokládá se, že student v průběhu zkoušky prokáže schopnost orientovat se v problematice jazykového systému, propojovat znalost současného jazyka se základními vývojovými tendencemi, propojovat didaktickou teorii a její aplikaci, prokáže znalost základních jazykových plánů a rovin, jazykových prostředků z hlediska formy i funkce. Předpokládá se znalost základní odborné literatury.

Nedílnou součástí zkoušky je analýza konkrétního textu ve vztahu k danému jazykovému problému.

Tematické okruhy učiva z českého jazyka a didaktiky jazyka ke SZZ pro 1. stupeň ZŠ

1. Mluvnické kategorie jmen, typy skloňování
Metodický postup při vyvozování ml. kategorií podst. jm.
2. Větné členy
Učivo o stavbě věty jednoduché
3. Syntaktické vztahy a způsoby jejich vyjadřování
Kontrola písemných prací žáků, hodnocení a klasifikace
4. Slovesa, mluvnické kategorie sloves
Metodický postup při vyvozování mluvnických kategorií sloves
5. Souvětí, interpunkce v souvětí a větě jednoduché
Učivo o souvětí na 1. stupni ZŠ
6. Klasifikace funkčních stylů a jejich prostředků
Nácvik forem společenského styku
7. Tvoření slov, slovtvorné způsoby a slovtvorné postupy
Učivo o stavbě slov
8. Mluvnická stavba věty, bezpodmětné větné struktury a větné ekvivalenty
Všestranné jazykové rozbory

9. Ohebné slovní druhy – zájmena a číslovky
Učivo o slovních druzích
10. Stylistika, základní pojmy, slohotvorní činitelé
Slohotvorní činitelé v jazykovém projevu žáka
11. Slovo a jeho význam
Učivo o významu slov
12. Slohové útvary a slohové postupy
Vyučovací metody uplatňované ve slohovém výcviku na 1. stupni ZŠ
13. Pravopis lexikální a morfologický
Metody pravopisného výcviku na 1. stupni ZŠ, metodický postup při nácviu pravopisných jevů všech typů
14. Ohebné slovní druhy – podstatná a přídavná jména
Metodický postup při nácviu slohových útvarů popisného a vyprávěcího postupu
15. Klasifikace a charakteristika hlásek
Učivo o hláskové a slabičné stavbě slov
16. Spisovná výslovnost, výslovnost cizích slov
Využití pomůcek při vyučování mluvnice a pravopisu, evidence nedostatků, jejich odstraňování
17. Národní jazyk a jeho útvary
Metody a formy vhodné pro vyučování mateřskému jazyku, praktické uplatňování zásad v jazykovém vyučování na 1. st. ZŠ
18. Hlásky v proudu řeči, hláskové změny
Učivo o zvukové stránce jazyka
19. Neohebné druhy slov
Reprodukce, její druhy a význam, přechod k produkčnímu slohu